

EVFTA: rộng cửa xuất khẩu thủy sản Việt Nam vào EU

Nguồn: theo nghiên cứu của Dự án MUTRAP

Hành trình đáng ghi nhận

EU là khu vực quan trọng nhất trong thương mại Việt Nam - Châu Âu, năm 2016 chiếm 92,7% tổng kim ngạch xuất nhập khẩu (XNK) của Việt Nam với khu vực này.

Quan hệ thương mại Việt Nam - EU đã phát triển rất nhanh chóng và hiệu quả. Từ năm 2000 đến năm 2018, kim ngạch thương mại Việt Nam – EU đã tăng hơn 13,6 lần, từ mức 4,1 tỷ USD năm 2000 lên 55,77 tỷ USD năm 2018; trong đó xuất khẩu của Việt Nam vào EU tăng 14,9 lần (từ 2,8 tỷ USD lên 41,88 tỷ USD) và nhập khẩu vào Việt Nam từ EU tăng hơn 10 lần (1,3 tỷ USD lên 13,89 tỷ USD). EU luôn là đối tác thương mại hàng đầu của Việt Nam với 3 nét nổi bật: (1) Việt Nam luôn duy trì xuất siêu sang EU (2) cơ cấu hàng xuất khẩu chuyển dịch từ hàng nông nghiệp hầu hết chưa chế biến sâu sang hàng công nghiệp chế biến giá trị gia tăng cao. Hình ảnh hàng nông lâm thủy sản như có sự lột xác (3) Nhờ thặng dư thương mại, tăng nhập khẩu công nghệ gốc, nguyên liệu phụ tùng chất lượng cao từ EU, giúp trang bị công nghệ tiên tiến, công nghệ sạch, chi phí thấp, góp phần đổi mới sản xuất, nhất là làm hàng xuất khẩu. Tuy vậy, thị phần hàng nông nghiệp còn nhỏ, hàng thủy sản vào EU năm 2016 1,17 tỷ USD, chứng tỏ dư địa của thị trường còn “xông xênh” và cũng chứng tỏ năng lực của ta còn hạn chế.

Xuất khẩu thủy sản của Việt Nam có các doanh nghiệp FDI tham gia, góp phần làm sáng sủa hàng thủy sản, đáp ứng thị hiếu và khẩu vị quốc tế, có bạn hàng lớn. Cơ hội tận dụng dư địa thị trường EU được nhân lên. Vượt được “vũ môn EU”, hàng Việt Nam rộng đường vào được nhiều thị trường khác.

Theo dự báo của Dự án EU – Mutrap về tác động của EVFTA, GDP của Việt Nam có thể tăng thêm 0,5%/ năm và xuất khẩu tăng thêm 5-6%/ năm.

Đây là cơ hội không thể tốt hơn để phát triển thương mại với EU, nhất là về xuất khẩu, trong đó có thủy sản.

Tuy vậy, tận dụng lợi thế mới không dễ. Thủy sản là ngành sản xuất phụ thuộc nhiều vào thiên nhiên. Việt Nam hiện đứng thứ 3 thế giới về sản lượng nuôi trồng thủy sản sau Trung Quốc, Ấn Độ, song do tác động của biến đổi khí hậu, hạn hán, xâm ngập mặn, sự cố môi trường biển... làm cho việc thu hoạch không được như mong muốn, sản lượng không đủ đáp ứng công suất chế biến. Quy mô doanh nghiệp nhỏ, nguồn vốn hạn chế, trình độ quản lý chưa cao, lúng túng tiếp cận thị trường, chưa có chiến lược tuyên truyền, quảng bá.

Tỷ lệ sản phẩm thô còn lớn, ít chú trọng xây dựng, bảo vệ thương hiệu sản phẩm, có khi phải “khoác” nhãn hiệu nước ngoài, ngâm ngùi bán giá thiệt, khó cạnh tranh tại EU – nơi mà nhiều quốc gia có thế mạnh về thủy sản, cũng có FTA với EU.

Những Cơ hội

Cắt giảm các dòng thuế bao gồm cả nhiều dòng thuế cắt giảm ngay, số còn lại sẽ xóa bỏ trong vòng 4-8 năm và sử dụng hạn ngạch miễn thuế đối với một số dòng thuế. Mức giảm từ các cam kết này dao động từ 75 – 605 EUR/tấn theo thuế tuyệt đối, từ 0 -19,2% đối với thuế tương đối.

Môi trường kinh doanh thuận lợi.

Theo đó, khi các bên ra quyết định tạm thời về phòng vệ và trước khi đưa quyết định cuối cùng phải cung cấp các thông tin đầy đủ được dùng để đánh giá và quyết định. Thời điểm cung cấp phải đủ để phía đối tác đủ thời gian phản hồi Điều này khác với tập quán trong WTO, các biện pháp này được giữ bí mật đến lúc công bố chính thức.

Các thủ tục hải quan và kiểm soát biên giới hiện đại, thân thiện, theo mục tiêu minh bạch, ổn định của Hiệp định.

Cam kết về kiểm dịch động thực vật (SPS) và hàng rào kỹ thuật thương mại (TBT) công bằng, Bên cạnh yêu cầu thông báo các dự thảo về tiêu chuẩn kỹ thuật và quy trình đánh giá, yêu cầu các thành viên phải

cho phép các nước khác tham gia vào quá trình xây dựng tiêu chuẩn kỹ thuật, quy trình đánh giá đó, phù hợp với trình độ của mình và các doanh nghiệp có cũng quyền tham gia vào tiến trình này. Với các biện pháp SPS Việt Nam khó đáp ứng, EU còn quy định để ta như có thời gian chuẩn bị, đề xuất biện pháp tương đương để EU xem xét.

Bảo hộ sở hữu trí tuệ ưu việt, ngăn chặn việc bị đánh đồng nguồn gốc sản phẩm với vùng địa lý khác nguồn gốc sản phẩm đó; Quy định về thời gian khiếu nại nếu nhãn hiệu bị vi phạm về chỉ dẫn địa lý... Việc nước mắm Phú Quốc được hỗ trợ đăng ký chỉ dẫn địa lý tại Châu Âu, không chỉ giới hạn trong việc bảo vệ một thương hiệu sản phẩm mà còn tôn vinh, thu hút đầu tư vào hòn đảo này.

Thách thức

Để được hưởng ưu đãi về thuế, phi thuế trong thương mại Việt Nam – EU, sản phẩm của Việt Nam phải đáp ứng quy tắc xuất xứ là nguyên liệu để sản xuất các sản phẩm phải được nuôi trồng, thu hoạch trong nước. Do nguyên liệu trong nước chỉ cung cấp khoảng 40 - 45% công suất chế biến, hàng năm phải nhập khẩu tới cả tỷ USD thủy sản nguyên liệu, trong khi hệ thống cung cấp nguyên liệu nội địa dân dã, phân tán, khó truy xuất nguồn gốc xuất xứ làm cho việc kiểm soát chất lượng, vốn đã khó, nên việc đáp ứng yêu cầu trên càng khó.

Một số biện pháp của EU quy định tiêu chuẩn cao hơn các hiệp định của WTO. Ngoài các quy định SPS của EU, các doanh nghiệp của ta cần đáp ứng các quy định riêng của hãng bán lẻ, bán buôn lớn.

Ngược lại. Theo thông lệ “có đi có lại” với những điều kiện thuận lợi Việt Nam phải dành các doanh nghiệp EU - mạnh về vốn, công nghệ, sẽ cạnh tranh với các doanh nghiệp của ta ngay trên sân nhà.

Khuyến nghị doanh nghiệp

Nắm chắc thị hiếu thị trường EU, hiểu các đối thủ cạnh tranh trên thị trường này, chọn lựa phân khúc thị trường và chiến lược cạnh tranh phù hợp. Các doanh nghiệp có thể chọn phân khúc sản phẩm ăn nhanh, đón đầu xu hướng tiêu dùng của người dân, né đối đầu với doanh nghiệp lớn.

Tổ chức sản xuất theo chuỗi khép kín kèm với kiểm soát chất lượng; Cắt giảm khâu trung gian; Không tranh mua trong nước, không tranh bán khi xuất khẩu.

Phát triển sản phẩm mới dựa trên kết quả tìm hiểu: thị hiếu của người tiêu dùng, trọng tâm là người nội trợ; các yếu tố liên quan đến sức khỏe con người; dung lượng thị trường; Kiểm soát chất lượng, vệ sinh an toàn thực phẩm theo các tiêu chuẩn kỹ thuật, tận dụng hệ thống bán lẻ truyền thống, hệ thống thông tin – truyền thông; Xây dựng, và bảo vệ thương hiệu; Cập nhật thông tin của EU về các lĩnh vực, trên các phương tiện, trong mọi cơ hội; Liên kết với doanh nghiệp EU.